

POLITICKO-ADMINISTRATIVNÍ VZTAHY A JEJICH TYPOLOGIZACE V SOUDOBÉM VĚDECKÉM DISKURSU

POLITICAL-ADMINISTRATIVE RELATIONS AND THEIR TYPOLOGY IN CONTEMPORARY SCIENTIFIC DISCOURSE

Veronika Zápotocká
František Ochrana

ABSTRAKT

Článek zkoumá politicko-administrativní vztahy. Analyzuje soudobý diskurs a typologii politicko-administrativních vztahů. Klade si za cíl na základě obsahové analýzy vědeckého diskursu o politicko-administrativních vztazích odpovědět na dvě výzkumné otázky: 1. Co je obsahem vědeckého diskursu o politicko-administrativních vztazích a jak jej lze klasifikovat? 2. Jak se vědecký diskurs promítá do typologizace politicko-administrativních vztahů? Článek analyzuje, co vše je obsahem současného diskursu o politicko-administrativních vztazích a hledá možné inspirativní směry pro zkoumání těchto vztahů v České republice. Zároveň seznamuje čtenáře s několika vybranými typologiemi a odhaluje míru jejich využití v odborných statích za posledních 20 let a důsledky pro snahy o typologizaci politicko-administrativních vztahů.

Klíčová slova: politicko-administrativní vztahy, diskurs veřejné politiky, typologizace, holismus

JEL classification: H 79, J 24, M 50

ABSTRACT

The article examines political-administrative relations. It analyzes the contemporary discourse and typology of political-administrative relations. Based on the content analysis of the scientific discourse on political-administrative relations, it aims to answer two research questions: 1. What is the content of the scientific discourse on political-administrative relations and how can it be classified? 2. How is the scientific discourse reflected in the typology of political-administrative relations? The article analyzes the content of the current discourse on political-administrative relations and looks for possible inspiring directions for the investigation of these relations in the Czech Republic. At the same time, it introduces readers to several selected typologies and reveals the extent of their use in scientific journals over the last 20 years and the consequences for efforts to typologize political-administrative relations.

Key words: *political-administrative relations, public policy discourse, typology, holism*

JEL classification: H 79, J 24, M 50

1 ÚVOD

Předmětem zkoumání tohoto článku je analýza vědeckého diskursu o politicko-administrativních vztazích a jejich typologizaci. Na bázi obsahové analýzy studií zveřejněných v časopisech evidovaných ve vědecké databázi Web of science se zkoumá, co je obsahem tohoto diskursu, na jaké klíčové problémy se zaměřuje a jak se tento diskurs promítá do typologizace politicko-administrativních vztahů. Aktuálnost předmětu zkoumání je dána především faktem, že vztah úředníků a politiků ovlivňuje veřejnou politiku a činnost veřejné správy. Studium politicko-administrativních vztahů proto může přispět k pochopení fungování veřejné správy a procesu tvorby veřejné politiky. Přesto však tomuto problému není (minimálně v české literatuře) věnována dostatečná pozornost. Zaznamenáváme například článek Politizace pracovníků ministerstev v České republice (Nekola, Kohoutek 2016) a dva výzkumné programy (GAČR a TAČR pod vedením A. Veselého), z nichž byla publikována např. studie Ochrana, Veselý, Nekola, Tollarová (2018); Ochrana (2014). Výpovědi respondentů z těchto výzkumů ukázaly, že politicko-administrativní vztahy jsou vnímány jako významné vztahy ovlivňující činnost aktérů veřejné politiky a veřejné správy, přičemž efektivní činnost veřejné správy a výkon veřejných politik závisí na tom, jak jsou tyto vztahy nastaveny.

Jedním z předpokladů vhodného nastavení těchto vztahů je znalost problému politicko-administrativních vztahů. S ohledem na zmíněnou skutečnost si článek klade za cíl na základě analýzy vědeckého diskursu o politicko-administrativních vztazích přispět k poznání politicko-administrativních vztahů, prozkoumat vědecký diskurs probíhající na stránkách vědeckých časopisů v databázi Web of science a Scopus, provést jeho obsahovou analýzu, zhodnotit jeho typologii.

Problém politicko-administrativních vztahů je nahlížen z hlediska holistického přístupu (Fay, 2002), a zároveň i parciálně (Ochrana, 2019). Holistický a parciální přístup je pohled epistemologický a je odvozen z ontologického faktu komplexity politicko-administrativních vztahů. Ty jsou zároveň ovlivňovány řadou dílčích faktorů. Na základě metody analýzy a specifikace budeme hledat, jak vědecký diskurs na tuto skutečnost reaguje, a jak se nalezené charakteristiky promítají do typologie politicko-administrativních vztahů. Z tohoto zkoumání vzejde syntéza a formulace doporučení pro další výzkum a praxi veřejné politiky. S ohledem na daný cíl jsou formulovány tyto výzkumné otázky:

1. Co je obsahem vědeckého diskursu o politicko-administrativních vztazích a jak jej lze klasifikovat?
2. Jak se vědecký diskurs promítá do typologizace politicko-administrativních vztahů?

2 VÝZKUMNÝ POSTUP

Pro hledání odpovědi na první otázku byl zvolen následující postup. Byla prozkoumána databáze Web of science (k datu 15. 6. 2022) a to z toho důvodu, že v ní byla nalezena (na rozdíl od Scopus) nejbohatší diskuse. Nejvýraznější odezva byla získána na základě klíčového slova „political administrative relations“.

Pro druhou výzkumnou otázku byl zvolen tento postup: v přípravné fázi výzkumu byla studována relevantní literatura zaměřená na téma politicko-administrativních vztahů, byl vymezen problém týkající se použití typologií u sledovaného fenoménu a zvolen cíl výzkumného článku. Při plánování výzkumu byly vybrány typologie, které slouží pro ilustraci problému, klíčová slova, nutná

pro sběr dat a zvolen postup, jakým budou vybrány zkoumané články. Byl zvolen smíšený výzkum, který kombinuje kvantitativní a kvalitativní přístup. Kvantitativní byla část výzkumu, která se zabývala množinou článků za zvolené období, vyhodnocením, zda jsou relevantní pro další výzkum nebo nikoliv, a tvorba seznamů pro další fázi výzkumu – kvalitativní část. Kvalitativní výzkum navazuje na zjištění z předchozí fáze a pracuje s vybranými články. Těm se věnuje podrobněji a získává větší „kontextuální porozumění“ (Hendl 2016, 53-56).

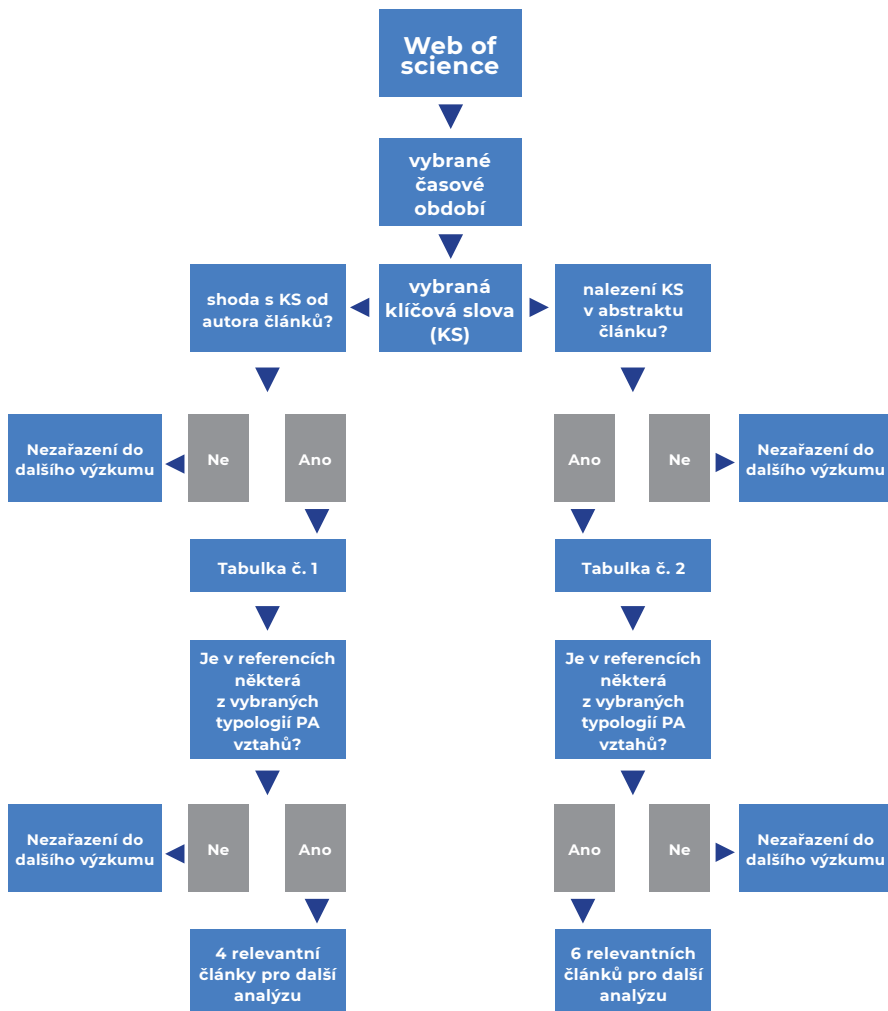
Taktéž v tomto případě byl výzkum proveden s pomocí databáze Web of science a zachycuje období od 1. 1. 2001 do 1. 1. 2021. Jako ohraničení zkoumaného časového úseku byl zvolen rok, ve kterém Svava kritizuje předchozí pojetí vztahů pojímaných dichotomně a přichází s teorií komplementarity. Zároveň se dvacet let jeví jako dostatečně dlouhý a přehledně ohraničený interval pro vysledování trendu v používání typologií.

Sběr článků, které vyhoví kritériím pro zařazení do výběru, probíhal ve dvou kolech. V prvním z nich byla sledována shoda mezi klíčovými slovy zadanými autorem a zvolenými pro tento výzkum. V druhém kole sběru relevantních článků pro výzkum byla použita ta samá zvolená klíčová slova, ovšem byla hledána v celých abstraktech odborných statí vyhledaných za dané období. Klíčová slova, která byla zadávána, jsou tato:

- Politico-administrative relations
- Politico administrative relations
- Political-administrative relations
- Political administrative relations
- Politico-administrative dichotomy

Zadáním několika obdobných pojmů stejného významu, ale s drobnými odchylkami v zápise, výzkum reaguje na mnoho různých variant a názvů, které jsou k nalezení v odborné literatuře. Snaží se tak předejít vyloučení některých prací z důvodu drobné odlišnosti v klíčovém slovu nebo v abstraktu. Ani tento výčet však samozřejmě nelze považovat za vyčerpávající.

Obrázek 1 » Schéma výzkumného postupu

Zdroj: vlastní zpracování

3 VÝSLEDKY ZKOUMÁNÍ A DISKUSE

Při hledání **odpovědi na první výzkumnou otázku** bylo zjištěno, že politicko-administrativní vztahy jsou složitým fenoménem. Tato ontologická realita je reflektována v různých výzkumných pohledech (aspektech) na politicko-administrativní vztahy, jak ukazuje následující tabulka:

Tab. 1 » Soudobý diskurs o politicko-administrativních vztazích

Zkoumaný aspekt	Viz např.
Vztah mezi politikou a administrativou	Hennau. S. (2020); Yin (2017); Aberbach and Rockman (2006); Astrom, Olsson and Hysing, (2021).
Politizace ve veřejné správě; vztah mezi úředníky a manažery	Van Dorp (2022); Astrom, Olsson and Hysing, (2021); Audette-Chapdelaine (2016); Aberbach and Rockman (2006); de Ruitter (2019);
Etické aspekty	Van der Wal (2014); de Ruitter (2019)
Ideologické konstrukty ve veřejné správě	Soloviev (2018);
Poradci a regulační rámec	Krajňák, Staroňová, Pickering (2020).
Typologizace	Problém řešen v samostatné části článku.

Zdroj: databáze Web of Science. Zpracování autoři.

Zkoumáme-li vědecký diskurs zaměřený na vztah mezi politikou a administrativou, docházíme k následujícím závěrům. Hennau (2020) zkoumá vztah mezi lokální politikou a administrativou. Zaměřuje se na faktor řízení a vysvětlení municipálních rozdílů z pohledu vztahu mezi politikou a administrativou. Ukazuje, že politický cyklus má politický dopad na řízení veřejné správy a na fungování administrativy. Zaznamenává negativní vliv politického cyklu na činnost veřejné správy. Tento negativní vliv identifikují manažeři obcí („starostové“). Pociťují jej jako faktor, který má dopad na fungování jejich administrativy a také na vzájemnou důvěru mezi aktéry veřejné správy. Politický cyklus vyvolává deficit důvěry. To jsou, domníváme se, aktuální zjištění, která budou pravděpodobně charakteristická i pro ČR. Bylo by vhodné je ověřit v empirickém výzkumu.

Yin (2017) se na příkladu Japonska zaměřuje na japonské zpravodajství (NHK News) a její dopad na byrokracii. Na základě obsahové analýzy porovnává zpravodajství, jak se měnilo v závislosti na politice (změně vlády). Zjišťuje nesoulad mezi četností vystupování politiků a byrokratů ve zpravodajství NHK News 7. Úředníci z vládních úřadů se objevovali méně často, zatímco počet vystoupení premiérů, lídrů politických stran a členů různých politických skupin značně vzrostl. Trend je dostatečně jasný na to, abychom dospěli k závěru, že NHK News 7 změnilo své politické zpravodajství. Vyslovujeme hypotézu, že taktéž v ČR pravděpodobně dochází k témuž jevu.

Aberbach and Rockman (2006) se zaměřují na vývoj a proměny politicko-administrativních vztahů z pohledu byrokratů a politiků. Stručně řečeno, mění se vztah (vlivy a „dělbá práce“) mezi byrokraty a politiky. Ukazuje se, že tradiční představa vysvětlovaná modelem principála a agenta, kdy politici činí rozhodnutí a byrokraté je realizují, v současnosti dochází k postupnému přerodu, který je charakterizován překrýváním rolí. Také to je zajímavé zjištění inspirativní pro veřejnou správu v ČR, kde otázkou je, nakolik tento fenomén může být průvodním jevem politizace veřejné správy, a zároveň rovněž otázkou, co způsobuje tyto proměny? Ilustrací tohoto překrývání rolí mezi úředníkem a politikem a rozostření jejich práce mohou být například hekatony veřejné správy, které pořádají úředníci za účelem zlepšení práce s daty ve veřejné správě a jejich otevírání (www.hackujstat.cz). Nebo z méně konkrétních příkladů můžeme jmenovat například fungování pracovních skupin a Rad vlád, ve kterých se snaží najít politici společně s úředníky konsensus na zásadních tématech veřejného života (stárnutí, duševní zdraví, životní prostředí aj.) Právě zmíněné pracovní orgány naznačují i další posun ve fungování politicko-administrativních vztahů a tím je zapojování třetích stran. Do diskuse jsou přibíráni i zástupci neziskových organizací a svazů. Tento jev, zpracován i v odborné literatuře teorií politicko-administrativních vztahů, by v prostředí české veřejné správy byl dalším vhodným směrem pro další výzkum.

Astrom, Olsson, a Hysing (2021) si kladou otázku, zda politika ovlivňuje politikou neutralitu veřejných manažerů? Hledají na ni odpověď na základě průzkumu (N = 1 430) mezi manažery švédské místní samosprávy. Analýza ukazuje, že ačkoli jsou manažeři samosprávy zapojeni do politiky, jejich postojová podpora principu neutrality je silná. Průzkum behaviorálních záměrů ukazuje větší variace.

Ve vztahu k souboru dilemat by většina manažerů hájila neutrální kompetenci, ale významné menšiny by také jednaly ze straničtějších důvodů. Důležité je však zjištění, že autoři nenalezli žádný empirický důkaz, že by politický vliv podkopal politickou neutralitu.

Obdobně jsou zaměřeny práce věnující se tématu „politizace ve veřejné správě; vztah mezi úředníky a manažery“. Van Dorp (2022) zkoumá problém „sebe-politizace“ vyjádřené tezí „ministr to chce“ a zkoumá vztah mezi sebestolitizací a zmocněním mezi vysokými státními úředníky. Klade si otázku, jak vysocí státní úředníci praktikují funkční politizaci? Na základě obsahové analýzy literatury vyvozuje závěr, že vysocí státní úředníci mají schopnost bystře reagovat vůči ministrům, přičemž si zachovávají neutrální kompetenci. Funkční politizace je však náchylná k ovlivnění této rovnováhy. Van Dorp na základě stínování v nizozemské vládě ukazuje tři tváře funkční politizace; při přímém poradenství ministrům, při přípravě politického poradenství a při práci na očích veřejnosti. Objevuje se fenomén „proxypolitiky“, kdy vyšší státní zaměstnanci se aktivně snaží sladit své kolegy státní úředníky s jejich verzí přání ministra. Tato praxe „proxypolitiky“ vyžaduje posun ve funkčním výzkumu politizace od politických „dovedností“ k „nárokům na autoritu“ mezi vyššími státními úředníky. Také tento závěr je inspirací pro zkoumání fenoménu politizace ve veřejné správě v podmínkách ČR.

Audette-Chapdelaine (2016) se zaměřuje na vztah mezi volenými úředníky (politiky) a manažery v podmínkách zaopatřování vodohospodářských služeb na úrovni velkého města (Montrealu). Výzkum ukazuje, že ztráta odbornosti ve veřejném sektoru spolu s nedostatkem politické vize vede k nesouladu mezi opatřeními předpokládanými manažery a mezi omezenými zdroji. Podmínkou pro zajišťování veřejných služeb a dosažení stanovených cílů je spolupráce politiků a úředníků a sdílení hodnot. Při překonávání překážek hraje vedle sdílení hodnot významnou roli i spolupráce a kooperace. Je to cesta, jak překonat propast mezi výkladem situace ze strany manažerů a výkladem občanů a volených představitelů. Politici (volení funkcionáři) musí mít možnost spolehnout se na kompetentní státní službu, která jim poskytne spolehlivé informace a umožní jim dělat kompromisy při řešení veřejných problémů. Politici jsou garanti veřejného zájmu, udržují strategickou kontrolu nad danou činností a přispívají k politické

vizi. Zároveň je potřebné politicky definovat organizační účel, aby bylo dosaženo vzájemného vlivu na tvorbu politiky. Tato spolupráce nebo komplementarita politiky a administrativy umožňuje sdílení smyslů, které je nezbytné jak pro diagnostiku managementu v souladu s posláním organizace, tak pro strategické rozhodování, které bere v úvahu doporučení státních zaměstnanců. Ukazuje se, že některé městské infrastruktury, jako je vodní infrastruktura, nejsou snadno viditelné ani dostupné. Někdy tedy existuje velká propast mezi výkladem situace ze strany manažerů a výkladem občanů a volených představitelů. To je poznaček, který je inspirativní i pro samosprávu (zejména velká města) v ČR. Politici musí mít možnost spolehnout se na kompetentní státní službu, která jim poskytne spolehlivé informace a umožní jim dělat kompromisy se všemi relevantními skutečnostmi. Je také ve veřejném zájmu, aby volení představitelé udržovali strategickou kontrolu nad vodní činností, aby veřejná činnost účinně přispívala k politické vizi. Myšlenka sdílené vize a hodnoty mezi politiky a úředníky a kooperace na sdíleném cíli překonává dosavadní pojetí politicko-administrativních vztahů jako principála a agenta, ale může být zárodkem využití pojetí vztahů z teorie správcovství ve veřejné správě. Teorii správcovství se v odborné literatuře začíná věnovat čím dál větší prostor, protože překonává svoji původní oblast použití v teorii podniku a používá se pro vysvětlení vztahů i v dalších organizacích. Hledání rozdílů, spjitostí a možností propojení teorie zastupování a správcovství ve veřejné správě je velmi aktuálním a nezpracovaným tématem v českém kontextu.

De Ruiter (2019) řeší problém etického leadershipu v politicko-administrativních vztazích po selhání politiky. Staví si otázku, jak vysocí státní úředníci praktikují funkční politizaci. Literatura uvádí, že vyvažují schopnost reagovat a bystrost vůči ministrům, přičemž si zachovávají neutrální kompetenci. Významný je i problém etických aspektů politicko-administrativních vztahů.

Van der Wal (2014) na případu komparace administrativních a politických elit v Nizozemsku, Evropské unii a Spojených státech amerických odhaluje čtyři klíčové veřejné hodnoty – vnímavost, odbornost, zákonnost a transparentnost. Na základě 94 hloubkových rozhovorů ukazuje, že politické elity a administrativní elity se nejvíce liší ve vnímání a upřednostňování odbornosti a transparentnosti. Méně se liší ve schopnosti reagovat a v pojetí zákonnosti. Tyto politicko-admini-

strativní hodnotové rozdíly jsou do značné míry obdobné ve všech studovaných institucionálních prostředích. Bylo by zajímavé empiricky prověřit, zda tyto závěry platí i pro ČR. Problémem etického leadershipu v politicko-administrativních vztazích po selhání politiky se zabývá de Ruiter (2019). Zkoumá prostředí Nizozemí a dochází k obdobným závěrům jako van der Wal (2019).

Soloviev (2019) se zabývá zkoumáním diskursu a staví si otázku, zda ideologie může přispět k veřejné správě. Na podmínkách ruské společnosti odhaluje faktory umístování ideologických konstruktů do systému veřejné správy. Zvláštní pozornost věnuje situaci v současné ruské společnosti, kde zintenzivnění veřejných a akademických diskusí o roli ideologie umožňuje pochopit implicitní i explicitní zájmy klíčových politických hráčů. Na základě analýzy univerzálních a specifických parametrů ideologického vlivu na systém státní regulace a mechanismy utváření veřejné politiky autor prokazuje, že ideologie jako nástroj cizího systému veřejné správy může hrát pozitivní roli pouze v podmínkách režimní krize, která vyžaduje prudké zvýšení solidarity moci a společnosti. Jindy není ideologie schopna uvést do pohybu nezbytný vektor rozvoje ve veřejné správě, protože ideologie spíše podporuje úzký soubor sociálních preferencí používaných vládnoucími třídami k posílení jejich dominance, než aby posilovala diskurzivní základy volby. Ideologie snižuje možnosti zapojení společnosti do procesu tvorby veřejné politiky tím, že slouží jako ideologická bariéra pro volbu vládních rozhodnutí. Z manažerského hlediska je pro společnost ideologizace předzvěstí stále většího zneužívání moci při navrhování a vyhodnocování výsledků státní regulace. To rozšiřuje neekonomická kritéria pro vytváření vládních rozhodnutí a umožňuje úřadům odepisovat selhání na intrikách nepřátel. Politicky znamená použití ideologie jako nástroje veřejné správy (odrážejícího strach elit z budoucích změn) nevyhnutelný růst populismu, který popírá veřejný pluralismus a diskredituje politické instituce. Toto pojetí role ideologie je zajímavé zejména z pohledu ideje path dependence. Zaznívá z ní reziduum Marxova (Německá ideologie) pojetí ideologie jako „falešného vědomí“. Tuto stopu minulosti lze zaznamenat i v jiných zemích bývalého sovětského bloku. Dokonce ji v zaznamenáváme i v ČR, byť s jiným (avšak rovněž i tak s apologetickým) obsahem. Je to fenomén, který by si žádal podrobnější prozkoumání. Zatím se tomu tak neděje.

Rolí poradců a regulačním rámcem se zabývá studie Krajňák, Staroňová, Pickering (2020). Na příkladu Slovenska, typické země střední a východní Evropy, porovnává profily a profesní dráhu ministerských poradců v pěti různých typech koaličních vlád a zkoumá, zda lze rozdíly mezi typy vlád vysvětlit typem „zavedené strany“ versus „nové strany“. Empiricky se opírá o kohortu 162 ministerských poradců na Slovensku, kteří působili ve vládách v letech 2010 až 2020. Na základě provedené analýzy jsou činěny podnětné závěry pro oblast regulace. Autoři zjišťují, že v prostředí s nízkou úrovní regulace ministři jmenují různé typy zaměstnanců, včetně formálních „viditelných“ ministerských poradců a „neviditelných“ ministerských zástupců. S tím pravděpodobně souvisí i zjištění, že ad-hoc povaha poradenského systému vytváří výkyvy ve velikosti kohorty ministerských poradců napříč vládami a mezi různými ministerstvy, přičemž celková velikost populace poradců neroste. Je to pravděpodobně dáno tím, že politici mají jiné způsoby jmenování poradců. Ukazuje se, že jmenování poradců je silně ovlivněno a kontrolováno jednotlivými ministry. Analýza ukazuje, že slabá regulace a nízká kontrola vytváří neprůhledný systém ve výběru a činnosti ministerských poradců. Identifikované problémy, lze se domnívat, jsou velmi podobné České republice.

Při hledání **odpovědi na výzkumnou otázku č. 2** byly dosaženy tyto výsledky.

Vztah mezi úředníkem a politikem je součástí debat a odborných statí od začátku 20. století, často zmiňovanými autory jsou Woodrow Wilson a Max Weber. Politika a byrokracie by měly být dvě zcela oddělené a neovlivňující se sféry. Tato dichotomie byla v průběhu 20. století mnohokrát popřena a revidována. S průběžnými revizemi konceptu a posuny paradigmatu k chápání veřejné správy a politiky jako čím dál více propojených sfér vznikaly také nové typologie politicko-administrativních vztahů. Dichotomie však často stále zůstává jako výchozí bod zkoumání a vztahy jsou prvotně chápány jako bilaterální už jen z povahy svého pojmenování. Jak píše Connaughton (2015): „*Dichotomie je neustále odmítána jako mýtus, přehodnocována, odmítána jako odchylka, tisíckrát zemřela a stejně je v akademických studiích průběžně resuscitována.*“ Zároveň, jak píše Overeem (2005) záleží, jak je pojem dichotomie používán a vnímán. Klasické

pojetí weberovského/wilsonovského chápání se liší od pojetí dichotomie zajišťující politickou neutralitu (Overeem, 2005). A diskuse o použití dichotomického přístupu či jeho zamítnutí není jediný, na první pohled viditelný rozpor při snaze o typologizaci a zjednodušení reality politicko-administrativních vztahů. Další takovým příkladem může být nejednotnost pojmů označujících samotné části typologie. Setkáváme se s pojmy vzor (Aberbach a kol., 1981), model (Svara 1985) nebo například situace (Svara 2001). Už obtížnost pojmenování může naznačovat, že je těžké obsáhnout fenomén v jednoduchém schématu. V následujícím představení typologií nebyly tyto pojmy sjednoceny záměrně.

Pro výzkum byly vybrány čtyři typologie, které jsou při zkoumání politicko-administrativních vztahů velmi často používány – Aberbach a kol. (1981) a jejich čtyři vzory, které položily základy pro další typologie; čtyři modely vztahů od Svary (1985), který své pojetí poté revidoval v roce 2001 a představil politicko-administrativní vztahy založené na komplementaritě a posledním autorem je Peters (1987) a čtvrtá typologie, která obsahuje často citované modely založené na dominantním aktérově. V následující kapitole jsou tyto typologie více přiblíženy.

Chronologicky prvním výzkumem, považovaným za základní pro studium vztahů mezi politikem a byrokratem, je po zmíněných autorech Weberovi a Wilsonovi výzkum Aberbacha a kol. (1981). Autoři svůj výzkum stavějí na podobnostech a rozdílech mezi úředníkem a politikem samotným, nikoliv na výzkumu institucí nebo normativních dokumentů, které by měly rozdělení pravomocí a podílu na tvorbě politiky zachycovat. Politik a úředník je zde chápán jako tvůrce politiky, ten, kdo zasahuje do politického cyklu a rozhoduje o službách veřejné správy, autoři jsou si vědomi, že vedle této role ještě oba zástupci stran zkoumaných vztahů mají další úkoly a povinnosti, ty však nejsou zahrnuty do tohoto výzkumu a nezasahují do jejich výzkumu politicko-administrativních vztahů. Vzory¹ politicko-administrativních vztahů jsou zde uvedeny již zkraje výzkumu a prolínají se celým textem, nejsou tedy výsledkem výzkumu, ale shrnutím a vlastní interpretací prací ostatních autorů. Jejich práce a myšlenky týkající se úlohy politika a byrokrata jsou shrnuty do 4 vzorů vztahů mezi úředníkem a politikem a prolínají se celým dalším výzkumem vztahujícím se k prvotnímu rozdělení. Tyto čtyři vzory jsou:

¹ Autoři se vymezují proti použití pojmu „model“ nebo „teorie“.

1. Politika/administrativa

Zachycuje klasické a nejstarší rozdělení politicko-administrativních vztahů – striktní rozdělení politiky a byrokracie. Úkolem politiků by mělo být tvořit politiku a úkolem byrokratů implementovat ji, ale zároveň je už z podstaty tohoto modelu jasné, že není reálný, ani uskutečnitelný z charakteristik jednotlivých skupin – politici například nemají dostatečné znalosti ani časové kapacity pro rozhodování a tvorbu všech potřebných politik.

2. Fakta/zájmy

Obě strany politicko-administrativních vztahů se podílí na tvorbě politiky, ale každá z nich přináší do procesu něco jiného. Politická úloha zahrnuje vnášení myšlenek, nápadů, idejí a hodnot do procesu a zajistit svým vlivem a politickou silou, aby byly prosazeny. Byrokraté naproti tomu mají za úkol politické myšlenky převést do reálné a funkční podoby a vnést do procesu expertní pohled. S postupnou profesionalizací politiky se však umenšuje rozdíl mezi politickou a byrokratickou úlohou.

3. Energie/rovnováha

Rozdíly mezi politiky a byrokraty podle tohoto vzoru jsou v prosazování různě artikulovaných zájmů a jejich prosazování různými způsoby, obě strany jsou však zapojeny do tvorby politiky a do politiky obecně. Byrokraté jsou zde pragmatičtí a praktičtí a hájí zájmy konkrétních, přesně vymezených cílových skupin, týkajících se jejich agendy, politici jsou zapálení a energičtí a dokáží shrnout zájmy více skupin najednou, ačkoliv jim nerozumí tolik do hloubky.

4. Čistý hybrid

Liší se od předchozích tří vzorů větší aktuálností a nejasným vymezením rolí aktérů politicko-administrativních vztahů. Projevy tohoto vzoru při fungování vztahů jsou různé, liší se napříč zeměmi, výrazněji je tento trend vidět v USA, Evropa má ve striktním rozdělení rolí větší tradici. Může se jednat o silnější pozici byrokracie nad politikou nebo obráceně – politizaci byrokracie nebo byrokratizaci politiky (Aberbach a kol., 1981)

Svara (1985) předkládá model, který nesleduje zástupce sfér politicko-administrativních vztahů, zabývá se pouze politikou a byrokracií jako institucemi a jejich rolí ve vládním („governmental“) procesu. Vládní proces zde má 4 fáze, pod kterými je zahrnuto množství menších úkonů, které jsou důležité pro kompletní pochopení předloženého modelu:

1. Mise

Nejobecnější část procesu – nastavení rozsahu politik, hodnot, poslání a cílů, kterých má být dosaženo

2. Politika („Policy“)

Volba programů a střednědobých nástrojů, kterými se dosáhne cílů nastavených v misi, stanovení limitů a bariér, finančních zdrojů

3. Správa

Dělí se na čtyři aspekty: specifikaci technik, které budou používány; implementace rozhodnutí do legislativy; poskytování služeb; legislativní dohled

4. Management

Konkrétní kroky, které vyžaduje správa, aby bylo dosaženo politiky, jedná se o zajištění kapacit, zjištění informací pro výkon, kontrolu nad procesem úkolů a další (Svara, 1985)

Svara (1985) předkládá společně s vládním procesem i diagram, který zachycuje typické rozložení byrokratické a politické sféry a jeho dichotomii i dualitu politicko-administrativních vztahů. „Typické“ fungování zkoumaných vztahů je podle modelu nastaveno tak, že v první fázi vládního cyklu má převahu politika, v průběhu druhé fáze dostává větší prostor administrativa a této převahy postupně nabývá až do poslední, čtvrté fáze managementu, kde už role politiky není příliš významná. Žádná fáze však neprobíhá pouze v jedné ze sfér, vždy jsou tam více či méně zahrnuty obě, nejvíce dichotomní jsou fáze mise a management. Politika a byrokracie ale stále musí kooperovat se sebou navzájem. Odchylky od „tradičního“ modelu, které vychází z výzkumu pěti sledovaných měst, Svara identifikuje celkem čtyři:

1. **Silný manažer (byrokrat)** – administrativa nahrazuje část práce politiky, zejména ve fázi mise
2. **Silná rada (zde politik, název odvozen od městské rady)** – opak předchozího, politika nahrazuje část práce byrokracie, zejména ve fázi management
3. **Vpád rady** – politika výrazně zasahuje do fáze správy, která je v tradičním modelu vymezena především pro byrokratickou sféru
4. **Oboustranný odstup** – obě strany jsou silné a navzájem se chtějí kontrolovat, administrativa má větší kontrolu nad misí a politika získává větší roli v managementu (Svara, 1985)

Tyto čtyři odchylky od modelu zobrazují proměnlivost politicko-administrativních vztahů, odchylky mohou být odlišné, neboť převaha a zodpovědnost jedné sféry za fáze procesu na úkor druhé mohou být různě silné.

Další typologií, která následovala zanedlouho poté, je typologie Peterse (1987), který svoje rozdělení politicko-administrativních vztahů založil na sledování aspektů tohoto vztahu – zásadní je zde existence dominantního aktéra vztahu. Jeho identifikací rozložil typy vztahů do pěti skupin:

1. **Formálně-legální model**
2. **Model vesnického života**
3. **Model funkčně-vesnického života**
4. **Administrativní model**
5. **Sporný model**

Směrem od formálně-legálního modelu, kde je dominantní aktér politik, k administrativnímu modelu, se dominance politika a byrokrata vyrovnává, v modelu vesnického a formálně vesnického života jsou si aktéři rovni a liší se v jiném aspektu, který Peters sleduje – v podobě interakcí. Administrativní model pak zachycuje vztah, kdy je dominantní aktér byrokrat. Poslední model už v názvu zachycuje, že není jasné, která strana politicko-administrativních vztahů je dominantní (Schreuer a kol. 2011).

Svara (2001) se vrací ke studiu povahy politicko-administrativních vztahů později a po kritice vnímání dichotomního modelu jako základu veřejné správy se přesouvá k novému modelu, založeném na komplementaritě politiky a byrokracie. „Vztah mezi zvolenými úředníky a byrokraty je charakterizován vzájemnou závislostí, častými interakcemi, odlišné, ale prolínající se role a politická převaha a byrokratická podřízenost, které se ovlivňují navzájem při tvorbě politiky a správy.“ (Svara, 1999) Vztah mezi politikou a byrokracií jednoduše shrnuje jako poměr mezi politickou kontrolou a profesionální nezávislostí byrokratů, zařazuje je na schéma a podle daného poměru identifikuje čtyři hraniční možnosti:

- 1. Politickou dominanci**
- 2. Mrtvý bod/Politiku laissez-fair**
- 3. Komplementaritu**
- 4. Byrokratickou autonomii**

Komplementarita vztahu obou stran má zajistit vzájemné doplňování – tam, kde nestačí jedna strana, nastupuje druhá, jen dohromady a v interakci je možné zajistit splnění politických úkolů a očekávání veřejnosti. Je zajímavé, že zmíněné čtyři možnosti takřka kopírují jeho předchozí model z roku 1985, zde se ovšem už Svara nezajímá o konkrétní fáze vládního procesu, ale pojem komplementarity používá rozšířeně na celý kontext politicko-administrativních vztahů.

4 DISKURS POLITICKO-ADMINISTRATIVNÍCH VZTAHŮ VE SLEDOVANÉM OBDOBÍ

Práce se v následujících oddílech zabývá výzkumem zaměřeným na použití typologií politicko-administrativních vztahů, které byly představeny výše (Aberbach a kol. 1981; Svara 1985; Peters 1987; Svara 2001) a snaží se zachytit jejich soudobý diskurs. Pro předložený výzkum je významná především skutečnost, že ustala snaha zkoumané vztahy třídit a kategorizovat do jednotlivých typů, jak tomu bylo dříve. Vzhledem ke změnám v paradigmatech a novým přístupům ve veřejné správě by bylo očekávatelné, že bude snaha tyto změny zachytit do nových typologií, případně revidovat typologie staré. Výzkum provedený za pomoci databáze Web of science však podobné snahy nezachycuje a dokonce ukazuje, že

typologie politicko-administrativních vztahů nejsou příliš využívaným zdrojem při studiu veřejné správy a v politologii a nízká míra využití v posledních letech stále klesá.

Tabulka č. 1 obsahuje seznam článků z prvního kola sběru a jsou zde tedy uvedeny ty články, ve kterých se shodují klíčová slova určená autorem se zvolenými klíčovými slovy výzkumu. Celkově bylo nalezeno 5 článků, 4 jsou zařazeny do oblasti veřejné správy, 1 do regionálních studií, 1 do rozvojových studií a 1 zůstává v obecné kategorii sociálních věd (součet neodpovídá celkovému počtu článků z důvodu zařazení některých článků do více oblastí). Dle seznamu použitých zdrojů bylo zjištěno, že 4 z 5 těchto článků využívají minimálně jednu z představených typologií politicko-administrativních vztahů, pouze článek od autora Yin Yue (2017) neobsahuje ani jednu. Nejčastěji využívanou typologií je od autorů Aberbach a kol. (1981), citují z ní celkem 3 autoři, nejméně využívaná je od Peterse (1987). Články jsou, v porovnání s druhým kolem sběru dle abstraktů, novější, žádný z nich není starší než 10 let.

Tab. 2 » Seznam článků obsahující shodná klíčová slova

Authors	Source Title	Volume	Issue	DOI	Year
de Ruiter, Minou	PUBLIC INTEGRITY	21	6	10.1080/10999922.2019.1608740	2019
Yin, Yue	SOCIAL SCIENCE JAPAN JOURNAL	20	2	10.1093/ssjj/jyx020	2017
Hulst, Rudie; Mafuru, Wilhelm; Mpenzi, Deogratias	PUBLIC ADMINISTRATION AND DEVELOPMENT	35	5	10.1002/pad.1743	2015
Connaughton, Bernadette	INTERNATIONAL JOURNAL OF PUBLIC ADMINISTRATION	38	1	10.1080/01900692.2014.952820	2015
Bourgault, Jacques; Van Dorpe, Karolien	INTERNATIONAL REVIEW OF ADMINISTRATIVE SCIENCES	79	1	10.1177/0020852312467739	2013

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 2 obsahuje seznam článků, u kterých byla nalezena shoda mezi zadanými klíčovými slovy a jejich abstrakty. V tomto kole sběru bylo vyhledáno v databázi 19 článků. V takto vyhledaných relevantních článcích pak bylo opět zkoumáno, zda v jejich seznamu použité literatury lze najít vybrané typologie politicko-administrativních vztahů. Pouze 7 z relevantních článků používá jednu z vybraných typologií, v ostatních se nevyskytuje žádná z nich. U jednoho článku nebylo možné dohledat zdroje dat. Stejně jako u článků z prvního kola sběru bylo zjištěno, že nejvíce používanou je typologie od autorů Aberbach a kol. (1981). Zároveň z referencí nevyplývá, že by jiná typologie, nezahrnutá ve výše zvoleném výčtu, dominovala v použití při studiu zkoumaných vztahů. Za posledních dvacet zkoumaných let byly použity tyto teorie pouze v 7 článcích, míra jejich využití pro výzkum vztahů je tedy velmi nízká.

Tab. 3 » Seznam článků obsahující shodná klíčová slova v abstraktu článku

Authors	Source Title	Volume	Issue	DOI	Year
Rattus, Reelika; Randma-Liiv, Tiina	PUBLIC POLICY AND ADMINISTRATION	34	4	10.1177/09520767188 04862	2019
Montigny, Eric; Jacob, Steve	CANADIAN PUBLIC ADMINISTRATION- ADMINISTRATION PUBLIQUE DU CANADA	62	3	10.1111/capa.12335	2019
de Ruiter, Minou	PUBLIC INTEGRITY	21	6	10.1080/10999922.20 19.1608740	2019
Alviz, Josipa	RADOVI INSTITUTA ZA POVIJEST UMJETNOSTI- JOURNAL OF THE INSTITUTE OF ART HISTORY		42	10.31664/ripu.2018.42 .03	2018
Connaughton, Bernadette	INTERNATIONAL JOURNAL OF PUBLIC ADMINISTRATION	38	1	10.1080/01900692.20 14.952820	2015
Nelson, Kimberly L.; Svara, James H.	PUBLIC ADMINISTRATION REVIEW	75	1	10.1111/puar.12296	2015
Fink-Hafner, Danica	PUBLIC ADMINISTRATION JOURNAL OF EUROPEAN INTEGRATION	92	1	10.1111/padm.12035	2014
Winzen, Thomas	JOURNAL OF EUROPEAN INTEGRATION	36	7	10.1080/07036337.20 14.944180	2014
Cole, Alistair	BRITISH JOURNAL OF POLITICS & INTERNATIONAL RELATIONS	14	3	10.1111/j.1467- 856X.2011.00470.x	2012
Stazyk, Edmund C.; Goerdely, Holly T.	JOURNAL OF PUBLIC ADMINISTRATION RESEARCH AND THEORY	21	4	10.1093/jopart/muq04 7	2011
Opedal, Stale; Rommetvedt, Hilmar	PUBLIC MANAGEMENT REVIEW	12	2	10.1080/14719031003 616115	2010
Giauque, David; Resenterra, Fabien; Siggen, Michael	INTERNATIONAL REVIEW OF ADMINISTRATIVE SCIENCES	75	4	10.1177/00208523093 51478	2009
Haruta, Cristina; Radu Cobarzan, Bianca; Radu, Liviu	TRANSYLVANIAN REVIEW OF ADMINISTRATIVE SCIENCES		27E		2009
Androniceanu, Armenia; Abaluta (Sabie), Oana Matilda	METALURGIA INTERNATIONAL	14			2009
Lee, Kwang-Hoon; Raadschelders, Jos C. N.	GOVERNANCE-AN INTERNATIONAL JOURNAL OF POLICY ADMINISTRATION AND INSTITUTIONS	21	3	10.1111/j.1468- 0491.2008.00406.x	2008
Fink-Hafner, Danica	PUBLIC ADMINISTRATION	85	3	10.1111/j.1467- 9299.2007.00668.x	2007
Staronova, Katarina; Malikova, Ludmila	SOCIOLOGIA	39	4		2007
Brans, M; Pelgrims, C; Hoet, D	INTERNATIONAL REVIEW OF ADMINISTRATIVE SCIENCES	72	1	10.1177/00208523060 61617	2006
Malikova, L; Staronova, K	SOCIOLOGIA	34	1		2002

5 ZÁVĚR

Předmětem zkoumání článku jsou politicko-administrativní vztahy a jejich vědecký diskurs. Článek se s pomocí obsahové analýzy a kombinace kvalitativního a kvantitativního výzkumu snaží zodpovědět dvě v úvodu formulované výzkumné otázky a přispět tak ke studiu politicko-administrativních vztahů a jejich typologizaci a tím i k pochopení fungování tohoto aspektu veřejné správy.

Prostředí politicko-administrativních vztahů je komplikované, ovlivněné mnoha faktory, formované mnoha stranami a zároveň samotné prostředí má na vztahy mezi úředníkem a politikem – je celkem, který sám o sobě tvoří realitu, která působí na zapojené strany. Článek je rámován holistickým přístupem, který dokáže do studia politicko-administrativních vztahů přinést větší vhled, celistvost a vysvětlení, protože sleduje celek a nezakládá poznání jen na základě výzkumu jednotlivostí, které, poskládané do celku, považuje za celistvý obraz politicko-administrativních vztahů. Přispívá tak do diskursu, který je v metodologii vědy nazýván „hledáním pravdy“ (Krajáč, 2018).

Typologizaci politicko-administrativních vztahů považujeme, i vzhledem k zvolenému teoreticko-výzkumnému rámci, za nefunkční. Podstatou typologií je zachytit příliš komplikovanou realitu do zjednodušeného obrazu, který nám zjednoduší jeho pochopení, popis a interpretaci (interpretativní přístup) a umožní nám jej zachytit pomocí několika kategorií, které jsou definovány dle zvolených faktorů. Interpretační pojetí může být pro politicko-administrativní vztahy přínosné, pokud se jím snažíme „osvětlit význam jednání“ (Ochrana 2021, str. 103). Snaha o kategorizaci a tvorbu typologií však ústí ve zjednodušený, nekomplexní pohled na zkoumaný fenomén, který sleduje jen zvolené rysy, nepopisuje jej v celém svém rozměru.

Provedený výzkum obsáhl čtyři typologie politicko-administrativních vztahů. Tyto typologie byly v minulosti vytvářeny ve snaze zachytit vztahy vyhodnocením několika faktorů, jejich komplexitu se snaží utřídit do zjednodušeného schématu, pochopit jejich systém a zajistit alespoň částečnou přenositelnost výzkumu vztahů mezi úředníkem a politikem. Výzkum vědeckého diskursu spojeného s politicko-administrativními vztahy prokázal složitost tohoto fenoménu. Ilustrací, a zároveň **odpovědí na první výzkumnou otázku**, je obsah souhrnné tabulky zkoumaných aspektů v diskursu o politicko-administrativních vztazích, kde je zachyceno,

v kolika oblastech jsou politicko-administrativní vztahy reflektovány, např. ve vztahu mezi politikou a administrativou, při studiu politizace veřejné správy a významu poradců a regulačních rámců, etických aspektech a při zkoumání ideologických konstruktů veřejné správy.

Na základě tohoto zjištění lze konstatovat, že typologie jsou vzhledem k jejich výše uvedené definici pro systematický popis fenoménu politicko-administrativních vztahů nefunkční. Z výzkumu vyplynulo, a to je i **odpovědí na druhou z výzkumných otázek**, že typologie nejsou v současném vědeckém diskursu využívány a jejich přínos pro studium politicko-administrativních vztahů se postupem času umenšuje. Autoři ustupují od snahy kategorizovat zkoumané vztahy do předem definovaných kategorií a spíše hledají charakteristické rysy a vzorce chování. Za posledních 20 let došlo, s ohledem na zvolený výzkumný postup, k nalezení pouze 8 článků, které skutečně využívají některou ze zvolených teorií politicko-administrativních vztahů. Pro další studium politicko-administrativních vztahů z těchto závěrů vyplývá, že je vhodné se zaměřit na jednotlivé charakteristické rysy zkoumaných vztahů a na oblasti veřejné správy, na které mohou mít vliv, spíše než na jejich zařazení do dříve stanovených typologií, jejich revidování nebo vytváření nových typologií.

ACKNOWLEDGMENTS

This study was developed as an output from the Specific Higher Education Research (SVV 260 596).

Tato studie vznikla jako výstup ze Specifického vysokoškolského výzkumu (SVV 260 596).

LITERATURA:

ABERBACH, J. D., PUTNAM, R. D., ROCKMAN, B. A., ANTON, T. J., ELDERSVELD, S. J., & INGLEHART, R. (1981). *Bureaucrats and Politicians in Western Democracies*. Harvard University Press. ISBN 9780674086272. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/j.ctvjz82fv>

ABERBACH, J.D., ROCKMAN, B.A. (2006). The Past and Future of Political-Administrative Relations: Research from Bureaucrats and Politicians to In the Web of Politics - and Beyond. *International Journal Of Public Administrati-*

on, 29 (12), pp. 977-995. [cit. 2022-07-07]. ISSN 0190-0692. Dostupné z <https://doi.org/10.1080/01900690600854589>

ASTROM, J; OLSSON, J and HYSING, E. (2021). Does Policy Influence Hollow Out Public Managers' Political Neutrality? *Administration & Society*, 54(6), 1019–1044. ISSN 0095-3997.

AUDETTE-CHAPDELAINE, M. (2016). Sensemaking and the political-administrative interface: the challenges of strategically steering and managing a local public service. *International Review of Administrative Sciences*, 82(3), 454–471. ISSN 0552-3060.

CONNAUGHTON, B. (2015) Navigating the Borderlines of Politics and Administration: Reflections on the Role of Ministerial Advisers. *International Journal of Public Administration* [online]. 38(1), 37-45 [cit. 2022-07-07]. ISSN 0190-0692. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/01900692.2014.952820>

DE RUITER, M. (2019). Taking the Heat or Shifting the Blame? Ethical Leadership in Political-Administrative Relations After Policy Failures. *Public integrity*, 21 (6), pp. 557-570. ISSN 1558-0989.

FAY, B. (2002). *Současná filosofie sociálních věd*. Praha: Slon. ISBN 80-86429-10-5.

HENNAU, S. (2020). The Relationship between Politics and Administration at the Flemish Local Level: Intermunicipal Differences Explained. *Nispacee journal of public administration and policy*, 13 (2), pp.141-160. ISSN 1337-9038.

HENDL, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

KOHOUTEK, J.; NEKOLA, M. (2016). Politizace pracovníků ministerstev v České republice podle pracovních pozic: současná teorie a praxe. *Sociální studia*. 13 (3), s. 85-99. ISSN 1214813X.

KRAJÁČ, P. 2018. *Aktuální problémy pravdy – Filosofická analýza*. Rigorozní práce. Brno: MU, Filozofická fakulta.

[KRAJNAK](#), S; STARONOVA, K and PICKERING, H. (2020) Ministerial Advisers in Slovakia: Profiles and Career Paths, 2010-2020. *Nispacee journal of public administration and policy*, 13 (2), pp. 115-140. ISSN 1337-9038.

OCHRANA, F. (2014). Analytičtí a koncepční pracovníci rezortu Ministerstva obrany v zrcadle výzkumného projektu “Analytici v ústřední správě České re-

publiky: praktiky, profesní hodnoty a identita”, *Vojenské rozhledy*, 2014, 23 (1), s. 50-80, ISSN 1210-3292.

OCHRANA, F. (2019). *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu*. Praha: Karolinum. ISBN: 978-80-246-4204-8.

OCHRANA, F. (2021) *Metodologie sociálních věd*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4968-9.

OCHRANA, F.; VESELÝ, A.; NEKOLA, M.; TOLLAROVÁ, B. (2018). Ministerští úředníci ČR a využívání sociálně vědních poznatků. *Vojenské rozhledy*. 2018, 27 (2), 109-124. ISSN 1210-3292.

OVEREEM, P. (2005). The Value of The Dichotomy: Politics, Administration, and The Political Neutrality of Administrators. *Administrative Theory & Praxis*, 27 (2), 311-329. ISSN 1949-0461.

PETERS, B. G. (1987). Politicians and bureaucrats in the politics of policy-making. In J.-E.Lane (Ed.), *Bureaucracy and Public Choice* (pp. 256-282). Bristol: Sage. ISBN 978-0132011464.

SCHREURS, F., VANDENABEELE, W., STEEN, T., BRANS, M. (2011). Politico-administrative Relations in top Civil Service. *Journal of High Energy Physics*. ISSN 1126-6708.

SOLOVIEV, A. I. (2018). Discourses and practices: whether ideology can contribute to public administration. *Politeia-journal of political theory political philosophy and sociology of politics*, 88 (1), pp. 7-29. ISSN 2078-5089.

SVARA, J. H. (1985). Dichotomy and Duality: Reconceptualizing the Relationship between Policy and Administration in Council-Manager Cities. *Public Administration Review*, 45(1), 221–232. ISSN 0033-3352.

SVARA, J. (1999). Complementarity of politics and administration as a legitimate alternative to the dichotomy model. *Administration and Society*, 30 (6), pp. 676-705. ISSN 0095-3997.

SVARA, J. (2001). The Myth of the Dichotomy: complementarity of Politics and Administration in the Past and Future of Public Administration. *Public Administration Review* 61 (2), pp. 176–183. ISSN 0033-3352.

VAN DER WAL, Z. (2014). Elite Ethics: Comparing Public Values Prioritization Between Administrative Elites and Political Elites. *International journal of public*

administration, 37 (14), pp. 1030-1043. [cit. 2022-07-07]. ISSN 0190-0692. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/01900692.2014.928319>

VAN DORP, E.J. (2022). “The Minister Wants it”: Self-Politicisation and Proxy Politics among Senior Civil Servants. (Early Access) *Public policy and administration*. 0(0). Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/09520767221078093>

YIN, Y. (2017). Politics On-screen: Has NHK News Become Politician-Centered? *Social science japan journal*, 20 (2), pp. 225-242. ISSN 1369-1465.

Mgr. Veronika Zápotocká

Institut sociologických studií

Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova, Praha

Email: zapotocka.veronika@gmail.com

prof. PhDr. František Ochrana, DrSc.

Institut sociologických studií

Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova, Praha

Email: ochrana@fsv.cuni.cz